

Brüssel, 25.2.2015
COM(2015) 81 final

ENERGIALIIDU PAKETT

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Pariisi protokoll – tegevuskava kliimamuutuste vastaseks võitluseks pärast aastat 2020

{SWD(2015) 17 final}

Sisukord

1.	Kommenteeritud kokkuvõte	3
2.	Pariisi protokoll	5
3.	Tagada kasvuhoonegaaside heitkoguste märkimisväärne vähendamine	6
3.1.	Strateegia „Euroopa 2030” eesmärk ja kavatsetav riiklikult kindlaks määratud panus	6
3.2.	Ülemaailmsed ühised jõupingutused	7
4.	Protokolli dünaamika tagamine eesmärkide korrapärase läbivaatamise kaudu	8
5.	Läbipaistvuse ja vastutuse suurendamine	9
6.	Vastupidavuse suurendamine kliimamuutustele kohanemismeetmete abil.....	9
7.	Rakendamise ja koostöö edendamine	10
7.1.	Avaliku ja erasektori poolse kliimamuutustega seotud rahastamise edendamine	10
7.2.	Rahvusvahelise koostöö tihendamine	11
7.3.	Kliimatehnoloogiate väljatöötamise ja kasutuselevõtu toetamine.....	11
7.4.	Suutlikkuse suurendamine	12
8.	ELi muude poliitikavaldkondade aktiveerimine.....	12
9.	Järgmised sammud.....	13

1. KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE

Valitsustevahelise kliimamuutuste rühma (IPCC) viimatiste järelduste kohaselt avaldavad kliimamuutused tõsist, ulatuslikku ja pöördumatut mõju kogu maailma inimestele ja ökosüsteemidele, kui midagi kiiresti ette ei võeta. Selleks et hoida ülemaailmse keskmise temperatuuri ohtlikku tõusu alla 2 °C võrreldes industriaalajastule eelnenud ajajärgu temperatuuriga (nn alla 2 °C jäämise eesmärk), on vaja olulisel määral ja pidevalt vähendada kasvuhoonegaaside heidet kõikides riikides.

Ülemaailmne heitkoguste vähendamine on võimalik, ilma et see kahjustaks majanduskasvu ja töökohtade loomist ning võib pakkuda häid võimalusi majanduse elavdamiseks Euroopas ja kogu maailmas. Kliimamuutuse ohjeldamise meetmetega kaasneb ka oluline kasu inimeste heaolule. Heitkoguste vähendamisega viivitamine võib suurendada üldisi kulusid ning piirata võimalusi heitkoguste tõhusaks vähendamiseks ja kliimamuutuste mõjuga toimetulekuks.

Kõik riigid peavad tegutsema kiiresti ja üheskoos. Alates 1994. aastast on Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsiooni (UNFCCC) osalised keskendunud sellele väljakutsele, mille tulemusena on rohkem kui 90 riiki, nii arenenud riikide kui ka arengumaade hulgas, võtnud endale kohustuse vähendada heitkoguseid 2020. aastaks. Paraku ei ole need lubadused piisavad alla 2 °C jäämise eesmärgi saavutamiseks¹. Seepärast alustasid ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osalised 2012. aastal läbirääkimisi uue õiguslikult siduva kokkuleppe sõlmimiseks, mida kohaldataks kõigi osaliste suhtes ja mis aitaks muuta alla 2 °C jäämise eesmärgi täitmise reaalseks. 2015. aasta kokkuleppe on kavas sõlmida Pariisis 2015. aasta detsembris ning seda hakatakse rakendama alates 2020. aastast.

Hiljuti Lima kliimakonverentsil tehtud edusammud annavad lootust, et tugeva Pariisi kokkuleppe saavutamine on võimalik. Eelkõige otsustati, millises vormis peaksid riigid välja töötama ja esitama oma kavandatud heitkoguste vähendamise eesmärgid enne Pariisi konverentsi. Lisaks koostati 2015. aasta kokkuleppe esimese eelnõu terviktekst, milles võeti arvesse kõigi osaliste arvamusi kõikides läbirääkimistega hõlmatud küsimustes.

Juba enne Lima konverentsi näitas Euroopa Liit eeskujuna ja oli täis otsustavust võidelda kliimamuutuse vastu kogu maailmas. Euroopa tippkohtumisel 2014. aasta oktoobris leppisid Euroopa juhid kokku, et EL peaks tõhustama oma jõupingutusi ja vähendama heidet 2030. aastaks vähemalt 40 % võrreldes 1990. aastaga. Sellele järgnesid Hiina ja Ameerika Ühendriikide avaldused. Limas lubasid ELi liikmesriigid rahastada 10 miljardi USA dollari suuruse Rohelise Kliimafondi loomist poole algkapitali ulatuses, et abistada arengumaid. Euroopa Liit võttis vastu ka uue investeerimiskava. Selle raames tehakse järgmise kolme aasta jooksul (2015–2017) reaalmajandusele kättesaadavaks vähemalt 315 miljardi euro ulatuses avaliku ja erasektori investeringuid. Need aitavad ajakohastada ELi majandust ja vähendada CO₂-heidet.

¹ United Nations Environment Programme – The emissions gap report 2014. A UNEP synthesis report (ÜRO Keskkonnaprogrammi 2014. aasta aruanne heitkoguste erinevuste kohta. ÜRO Keskkonnaprogrammi kokkuvõtlik aruanne).

Käesolevas teatises võetakse arvesse Limas tehtud otsuseid ning sellel on oluline roll komisjoni prioriteetide rakendamisel, et luua vastupidav energialiit ja rakendada tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitikat, ning teatis on kooskõlas komisjoni presidendi poliitiliste suunistega. Käesoleva teatise eesmärk on valmistada ette ELi seisukohad läbirääkimiste viimaseks vooruks enne Pariisi konverentsi 2015. aasta detsembris.

Käesolev teatise eesmärk on eelkõige

- vormistada 2014. aasta oktoobris toimunud Euroopa Liidu tippkohtumisel võetud otsuste alusel ELi ettepanek heite sihttaseme kohta; kavatsetav riiklikult kindlaks määratud panus tuleb esitada 2015. aasta esimese kvartali lõpuks;
- teha ettepanek, et kõik ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osalised esitaksid oma kavatsetav riiklikult kindlaks määratud panused aegsasti enne Pariisi konverentsi. Hiina, Ameerika Ühendriigid ning muud G20 riigid, samuti kõrge ja keskmise sissetulekuga riigid peaksid seda tegema 2015. aasta esimeses kvartalis. Vähi arenenud riikidele tuleks võimaldada suuremat paindlikkust;
- esitada visioon läbipaistva, dünaamilise ja õiguslikult siduva kokkuleppe jaoks, mis sisaldab kõikide osaliste ambitsioonikaid kohustusi, mille puhul võetakse arvesse ülemaailmse majandusliku ja geopoliitilise olukorra muutumist. Kokkuvõttes peaksid need teaduslikel tõenditel põhinevad kohustused võimaldama vähendada 2050. aastaks ülemaailmset kasvuhoonegaaside heidet vähemalt 60 % võrreldes 2010. aasta tasemega. Kui Pariisis seatud eesmärkide puhul on erinevusi, tuleks neid arvesse võtta 2016. aasta tööprogrammi kavandamisel tihedas koostöös Rohelise Kliimafondiga, et teha kindlaks täiendavad meetmed heitkoguste vähendamiseks;
- teha ettepanek, et 2015. aasta kokkulepe tuleks sõlmida protokollis Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsiooni raames. Suured tööstusriigid, eelkõige EL, Hiina ja USA, peaksid näitama üles poliitilist initsiatiivi ja liituma protokolliga võimalikult kiiresti. Protokoll peaks jõustuma niipea, kui selle on ratifitseerinud riigid, kelle heited moodustavad kokku 80 % praegusest ülemaailmsest heitest. Uue protokollis kohaselt peaks kliimamuutustega seotud rahastamine, tehnoloogia arendamine ja tehnosiire ning suutlikkuse arendamine edendama üldist osalemist ning hõlbustama tõhusat ja tulemuslikku rakendamist, et vähendada heitkoguseid ja kohaneda kliimamuutuste negatiivsete mõjudega;
- rõhutada, et Rahvusvahelise Tsiviillennundusorganisatsiooni (ICAO), Rahvusvahelise Mereorganisatsiooni (IMO) ja Montreali protokollis raames tuleb enne 2016. aasta lõppu astuda samme, et reguleerida tõhusalt rahvusvahelisest lennundusest ja laevandusest pärit heitkoguseid ning fluoritud gaaside tootmist ja tarbimist;
- juhtida tähelepanu sellele, kuidas ELi muude poliitikavaldkondade (kaubandus, teadusuuringud, innovatsioon ja tehnoloogiline koostöö, majandus- ja arengukoostöö, katastroofiohu vähendamine ja keskkond) toel saaks tugevdada ELi rahvusvahelist kliimapoliitikat; ning
- sellele on lisatud on kliimadiplomaatia tegevuskava, mille on ühiselt koostanud Euroopa välisteenistus ja Euroopa Komisjon. Tegevuskava eesmärk on suurendada

ELi teavitustööd ja luua sidemeid ambitsioonikate rahvusvaheliste partneritega enne Pariisi konverentsi.

Käesoleva teatise teatavaid aspekte on üksikasjalikumalt kirjeldatud käesolevale teatisele lisatud komisjoni talituste töödokumendis.

2. PARIISI PROTOKOLL

Selleks et edendada ühistegevust, mis vastab valitsustevahelise kliimamuutuste ekspertrühma järeldustele, peab Pariisi protokoll täitma järgmisi eesmärke:

- tagama heitkoguste märkimisväärse vähendamise,
 - täpsustades, et pikaajaline eesmärk peaks olema vähendada ülemaailmseid heitkoguseid 2050. aastaks vähemalt 60 % võrreldes 2010. aasta tasemega;² ning
 - seades sellest kontekstist lähtuvalt selged, õiglased, ambitsioonikad ja õiguslikult siduvad kohustused kliimamuutuste leevendamiseks, mis aitaksid saavutada alla 2 °C jäämise eesmärgi. Need kohustused peavad olema kooskõlas ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni põhimõtetega ja nende rakendamisel tuleb arvestada muutuvate kohustuste ja võimalustega ning siseriiklike olude erinevusega;
- tagama edasiliikumise, võimaldades iga viie aasta tagant kohustused üle vaadata, et seada kõrgemaid eesmärke, mis oleks kooskõlas uusimate teaduslike arengusuundadega;
- suurendama läbipaistvust ja vastutust, et oleks võimalik hinnata, kas heitkoguste vähendamise eesmärgid ja sellega seotud kohustused on täidetud. Kehtestada tuleb ühised eeskirjad ja menetlused iga-aastase aruandluse, korrapärase kontrolli ja heitkoguste andmekogude rahvusvahelise eksperdihindamise kohta;
- soodustama kliimamuutustele vastupanuvõimelist säästvat arengut, edendades rahvusvahelist koostööd ja toetades poliitikameetmeid, millega vähendatakse haavatavust ja suurendatakse riikide suutlikkust kohaneda kliimamuutuste mõjudega; ning
- edendada võetud kohustuste tõhusat ja tulemuslikku rakendamist ning koostööd, toetades poliitikameetmeid, mis soodustavad suuremahuliste, läbipaistvate ja prognoositavate avaliku ja erasektori investeeringute tegemist kliimamuutustele vastupanuvõimelise vähese CO₂-heitega majanduse arendamiseks.

Need eesmärgid tuleks sätestada protokollis. Tehnilise töö programmi raames, mis tuleb lõpule viia 2017. aastaks, peaks koostama üksikasjalikud eeskirjad, töötama välja menetlused ja looma institutsioonid, mis on vajalikud nende eesmärkide saavutamiseks.

² See on samaväärne ELi pikaajalise eesmärgiga vähendada 2050. aastaks maailma heitkoguseid poole võrra võrreldes 1990. aasta tasemega, nagu kinnitati keskkonnanõukogu 28. oktoobri 2014. aasta järeldustes.

Protokolliga ühinemiseks peab osaline võtma kliimamuutuste leevendamise seotud kohustused. Osalised saavad osaleda protokollis raames otsuste tegemisel ja neil on juurdepääs finants- ja muudele vahenditele, et toetada protokollis rakendamist. Protokollis kohaste kliimamuutuste leevendamise kohustused on kõigi osaliste jaoks ühtmoodi õiguslikult siduvad.

Sellega antakse valitsustele, turgudele ja avalikkusele selgelt märku, et protokollisosalised on endale võtnud kohustuse võidelda kliimamuutustega ning

- väljendavad poliitilist tahet täita oma kohustusi;
- tagavad kõigile avaliku ja erasektori ettevõtjatele asjakohase prognoositavuse ja õiguskindluse ning
- järjepidevuse ka riigisiseste poliitiliste muutuste korral.

Riigid, kes soovivad, et kliimamuutuste leevendamise kohustused ei peaks olema rahvusvahelisel tasandil siduvad, peavad põhjendama, kuidas oleksid need tingimused tagatud alternatiivse lähenemisviisi puhul.

Kõik G20 riigid, kelle heited moodustavad ligikaudu 75 % ülemaailmsest heitest, samuti muud kõrge ja keskmise sissetulekuga riigid peaksid ratifitseerima protokollis õigeaegselt ja rakendama seda alates 2020. aastast. EL, Hiina ja Ameerika Ühendriigid peaksid üles näitama poliitilist initsiatiivi, andma protsessile hoogu ja ühinema protokollis võimalikult kiiresti. Protokoll peaks jõustuma niipea kui riigid, kelle 2015. aasta heited kokku on süsinikdioksiidi ekvivalendis üle 40 gigatonni, on oma ratifitseerimiskirja hoiule andnud. See kogus moodustab ligikaudu 80 % praegusest kogu maailma heitest.

3. TAGADA KASVUHOONEGAASIDE HEITKOGUSTE MÄRKIMISVÄÄRNE VÄHENDAMINE

3.1. Strateegia „Euroopa 2030” eesmärk ja kavatsetav riiklikult kindlaks määratud panus

ELi jõupingutused kliima- ja energiapoliitika valdkonnas on andnud tulemusi. Aastatel 1990–2013 vähenes heide ELis 19 %, ELi SKP aga kasvas samal ajavahemikul 45 %. ELi juhtide poolt 2014. aasta oktoobris kokku lepitud ELi 2030. aasta kliima- ja energiaraamistik tagab poliitilistele otsustele täiendava toetuse. Raamistikus on sätestatud siduv majandusülene heitkoguste vähendamise eesmärk, mis hõlmab kõiki sektoreid ja heiteallikaid (sh põllumajandus, metsandus ja muu maakasutus), ning millega nähakse ette vähendada liidus heitkoguseid 2030. aastaks vähemalt 40 % võrreldes 1990. aastaga. See eesmärk on ambitsioonikas ja õiglane ning kooskõlas kulutõhusa viisiga vähendada liidus heitkoguseid aastaks 2050 vähemalt 80 %³. EL on juba astunud olulisi samme, et saada heiteid kõige tõhusamalt vähendavaks majanduseks maailmas. 2030. aasta eesmärk on vähendada ELi majanduse kasvuhooonegaaside heitemahukust veel 50 % võrra. Hiljuti heakskiidetud ELi

³ KOM(2011) 112 (lõplik). Konkurentsivõimeline vähese CO₂-heitega majandus aastaks 2050 – edenemiskava

investeeringuskava teeb kättesaadavaks suuremahulised erainvesteeringud ELi majanduse edasiseks ajakohastamiseks ja CO₂-heite vähendamiseks.

Praegu ei ole alust seada kõrgemaid tingimuslikke eesmärke. Kui läbirääkimiste tulemusena seatakse kõrgem eesmärk, peaks EL olema valmis kasutama liidusiseste kohustuste täiendamiseks rahvusvahelisi ühikuid, kui nende keskkonnaalane terviklikkus on täielikult tagatud ja välditakse kahekordset loendamist.

3.2. Ülemaailmsed ühised jõupingutused

ELi heited moodustavad 9 % ülemaailmsest heitest ja see osakaal väheneb. Maailma kaks suurimat heite tekitajat – Hiina ja Ameerika Ühendriigid (vastavalt 25 % ja 11 % ülemaailmsest heitest) – järgisid 2014. aasta novembris ELi eeskujuga ja avalikustasid oma esialgsed eesmärgid, mida kohaldatakse pärast 2020. aastat. Kokku hõlmavad need eesmärgid peaaegu poole ülemaailmsest heitest. Selleks, et protokoll saaks tõhusalt rakendada ja ülemaailmselt oleksid tagatud võrdsed võimalused,

- peab protokollil olema suur geograafiline ulatus. Selleks, et katta vajalikud heitkogused piisavalt ulatuslikult, peavad kõik osalised, välja arvatud vähim arenenud riigid, teatama oma kavandatava riiklikult kindlaks määratud panuse 2015. aastal võimalikult varakult. Kõik G20 riigid ning muud kõrge ja keskmise sissetulekuga riigid peaksid seda tegema 2015. aasta esimese kvartali lõpuks. Kavandatavast riiklikult kindlaks määratud panusest teatamisel tuleb lähtuda Limas kokku lepitud teabenõudest. Tabelis 1 on ELi juhtide poolt 2014. aasta oktoobris kokku lepitud eesmärk (vähendada kasvuhuonegaase vähemalt 40 %) esitatud kavandatava riiklikult kindlaks määratud panuse vormis, mis on kooskõlas Limas kokku lepitud teabenõudega, tagamaks, et eesmärgid oleksid läbipaistvad, mõõdetavad ja võrreldavad. Tabelis on esitatud lihtne näidis, mida saaksid kasutada need protokolliosalised, kes oma kavandatavat riiklikult kindlaks määratud panust alles välja töötavad. Vabatahtlikkuse alusel võiksid vähim arenenud riigid esitada kavandatava riiklikult kindlaks määratud panuse, mis hõlmaks kokkuvõtlikult poliitilisi samme ja meetmeid ning heitkoguste vähendamise hinnangulist mahtu. Kõik muud protokolliosalised peavad alati täitma kliimamuutuste leevendamise seotud kohustusi. Kohustused tuleb esitada protokollis lisas, kus osalised on loetletud tähestikulises järjekorras;
- peab protokoll hõlmama kõiki sektoreid ja heiteid. Osaliste kohustused peavad looma tugeva stiimuli kõikidele riikidele vähendada veelgi ülemaailmset heidet. Protokolliga tuleks taotleda heitkoguste vähendamist kõigis sektorites, sealhulgas põllumajanduses, metsanduses ja muud liiki maakasutuse puhul, rahvusvahelises lennunduses ja laevanduses. Vähendamine peaks hõlmama ka fluoritud gaase. Rahvusvaheline Tsiviillennundusorganisatsiooni (ICAO), Rahvusvaheline Mereorganisatsiooni (IMO) ja Montreali protokollis raames tuleb enne 2016. aasta lõppu astuda samme, et reguleerida tõhusalt rahvusvahelisest lennundusest ja laevandusest pärit heidet ning fluoritud gaaside tootmist ja tarbimist;
- tuleb protokolliga seada võimalikult kõrged eesmärgid. Iga osaline peab aegsasti enne Pariisi konverentsi teatama, millised on tema kliimamuutuste leevendamise kohustused, kui ulatuslikud need on ja milline on nende reguleerimisala, võttes

arvesse vastutuse, suutlikkuse ja siseriiklike olude arengut. Suurima vastutuse ja suutlikkusega riikidel peaksid olema kõige kõrgemate sihtidega kliimamuutuste leevendamise kohustused. Kõigi osaliste kavatsetav riiklikult kindlaks määratud panus peaks nende praeguste kohustustega võrreldes olema nii heitkoguste kui ka reguleerimisala osas palju ulatuslikum. Riigid peaksid tõendama, et kavas on vähendada nii üldist heidet, heidet inimese kohta kui ka kasvuhoonegaaside heitemahukust;

- tuleb protokolliga ette näha kindlad kohustused kliimamuutuste leevendamiseks. Kõige kindlam viis kohustuse võtmiseks on seada kogu majandust hõlmavad absoluutsed eesmärgid ja määrata kindlaks heitkogustega seotud eelarve. Sellistel kohustustel on mitmeid eeliseid, need on kindlad, läbipaistvad ja paindlikud ning laialdase kohaldamise korral aitavad vähendada kasvuhoonegaaside heite ülekandumise ohtu. Kooskõlas edasiliikumise põhimõttega peaksid kõik riigid, kus on juba kehtestatud sellised eesmärgid, hoidma ja tõstma kohustuste taset võrreldes varasema võrdlusaasta või võrdlusperioodiga. G20 ja muud suure sissetulekuga riigid, kus ei ole 2020. aasta protokollis raames seatud absoluutseid eesmärgi, peaksid need kehtestama hiljemalt 2025. aastaks. Muid tärkava majandusega ja keskmise sissetulekuga riike kutsutakse üles seadma kõnealused eesmärgid nii kiiresti kui võimalik ja mitte hiljem kui 2030. aastaks.

4. PROTOKOLLI DÜNAAMIKA TAGAMINE EESMÄRKIDE KORRAPÄRASE LÄBIVAATAMISE KAUDU

Protokolliga tuleks ette näha kõigi osaliste suhtes kohaldatav menetlus kliimamuutuste leevendamise kohustuse korrapäraseks läbivaatamiseks kooskõlas protokollis pikaajalise eesmärgiga. Kui osaliste ühised jõupingutused on ebapiisavad, tuleks selle menetlusega innustada osalisi suurendama kehtivaid kohustusi ja võtma järgnevatel aastatel piisavalt ambitsioonikaid kohustusi.

Alates 2020. aastast tuleb eesmärgid iga viie aasta tagant läbi vaadata, suurendada nende läbipaistvust ja selgust, ning aidata riikidel mõista, kuidas nende panus ja kliimamuutuste leevendamise kohustused aitavad saavutada alla 2 °C jäämise eesmärgi. Läbivaatamise käigus peaksid osalised selgitama oma edusamme kliimamuutuste leevendamise kohustuste täitmisel ja põhjendama oma meetmete sobivust ja eesmärgile vastavust.

Menetlus peaks toetuma teadussaavutustele, olema tõenduspõhine ja võtma arvesse vastutuse, suutlikkuse ja siseriiklike olude arengut. Menetlus peaks olema lihtne, tõhus ja vältima kattumist muude menetlustega. Läbivaatamistsükli pikkust tuleks aja jooksul kohandada, et alla 2 °C jäämise eesmärgi saavutamine oleks kogu aeg reaalne.

Protokoll ja osaliste konverentsi raames lisatud otsused peavad hoogustama osaliste, eelkõige väiksema võimekusega osaliste kliimamuutustega seotud rahastamist, tehnosiiret ja suutlikkuse suurendamist. Menetlus hõlmab ka Rohelise Kliimafondi, Ülemaailmse Keskkonnafondi ja muude asjaomaste institutsioonide vahendite piisavuse ja tõhususe korrapäraselt hindamist ja täiustamist. Pariisi konverentsil tuleb käsitleda ka osalistele osutatavat toetust kohustuste korrapäraseks läbivaatamiseks ja ajaliseks kohandamiseks.

5. LÄBIPAISTVUSE JA VASTUTUSE SUURENDAMINE

Protokollis tuleb sätestada põhielemendid üldise läbipaistvuse tagamiseks ja aruandlussüsteem, mis oleks kohaldatav kõigile osalistele. Protokoll peab sisaldama kindlaid eeskirju järelevalve, aruandluse, kontrolli ja arvepidamise kohta ning menetlust, mis paneks osalistele vastutuse võetud kohustuste täitmise eest. Selline süsteem on vajalik, andmaks kinnitust, et iga osaline vastutab oma kohustuste täitmise eest ja püüdleb eesmärgi saavutamise poole. See on samuti oluline usalduse suurendamiseks, kõrgemate eesmärkide soodustamiseks ning prognoositavuse ja õiguskindluse tagamiseks. Seega peaksid osalised esitama hiljemalt ratifitseerimise ajal heitkoguste kõige värskemad andmekogud ajavahemiku 2010–2015 kohta.

Süsteemi peaks saama kohaldada pikema aja jooksul. See peab olema piisavalt paindlik, et käsitleda mitmesuguseid kohustusi, riikide suutlikkust ja siseriiklike olusid. Samas ei tohi paindlikkus kahjustada läbipaistvust, aruandlust ja eesmärkide seadmist. Süsteemi peaks korrapäraselt läbi vaatama sõltumatute ekspertide rühm. Uue protokolliga peaks tunnustama netosiirdeid nende riikide vahel, kes on otsustanud ühendada oma siseriiklikud CO₂-turud, ning seda tuleks nõuete järgimise hindamisel arvesse võtta.

Lisaks tuleks protokollis raames luua organ selle rakendamise hõlbustamiseks ja protokolliosaliste kohustuste täitmisega seotud küsimuste arutamiseks. Kõnealune organ peaks keskenduma kliimamuutuste leevendamise kohustustega seotud järelevalvele, aruandlusele, kontrollile ja arvepidamisele. Kõnealune organ peaks koosnema ekspertidest, olema apoliitiline ja toimima talle protokolliga antud volituste piires.

6. VASTUPIDAVUSE SUURENDAMINE KLIIMAMUUTUSTELE KOHANEMISMEETMETE ABIL

Kuigi kliimamuutuste leevendamise meetmed on väga olulised, on sama oluline suurendada ka üksik- ja koostöömeetmete arvu, et valmistuda kliimamuutuse negatiivseteks mõjudeks ja nendega kohaneda. Selline ettevalmis aitaks tagada toiduga kindlustatust maakasutussektoris, samuti oleks sellest kasu keskkonna-, sotsiaal- ja majandussektoris. Liikmesriikide strateegiaid täiendab kliimamuutustega kohanemist käsitleva ELi strateegia, mille eesmärk on tugevdada Euroopa kliimamuutustele vastupanuvõimet. Ökosüsteemipõhine kohanemine võimaldaks vähendada üleujutuste ohtu ja pinnase erosiooni ning parandada vee ja õhu kvaliteeti.

Selleks et kõik osalised saavutaksid kliimamuutustele vastupanuvõimelise säästva majandusarengu, peaks protokolliga kohustama osalisi, et nad jätkaksid kohanemist hõlbustavate meetmete väljatöötamist, kavandamist ja rakendamist ning esitaksid oma teatistes meetmete kohta aruandeid. Protokollis raames peaks suurendama toetust neile piirkondadele ja riikidele, kes on kliimamuutuste kahjulikule mõjule eriti tundlikud, andes neile nii rahalist kui ka tehnilist abi ning abi suutlikkuse suurendamiseks.

Sel viisil tõstetakse kohanemismeetmeid ja toetusi protokolliga rohkem esile ning tugevdatakse ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioonil põhinevaid järelevalve ja aruandlusega seotud sätteid. Protokollis abil mõistetakse paremini piisava kohanemise hõlbustamiseks võetud meetmete tulemuslikkust, toetudes riiklikele aruannetele ja muule

asjakohasele teabele, ning selle teabe põhjal on osalistel võimalik võtta täiendavaid tõhusaid meetmeid.

Lisaks protokollile vastuvõtmisele tuleks Cancúni kohanemisraamistiku ja Nairobi töökava sätete rakendamist toetada protokolliosaliste konverentsi otsustega.

7. RAKENDAMISE JA KOOSTÖÖ EDENDAMINE

7.1. Avaliku ja erasektori poolse kliimamuutustega seotud rahastamise edendamine

Selleks et saavutada üleminek vähese heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele majandusele, on vaja muuta oluliselt investeerimismustreid. Protokolliga tuleks toetada sellistele programmidele ja poliitikameetmetele tehtavaid investeeringuid, mille eesmärk on vähendada heiteid ja suurendada vastupanuvõimet kliimamuutuste suhtes. Kõik riigid peaksid võtma kohustuse astuda samme, et luua soodsad tingimused kliimasõbralike investeeringute ligimeelitamiseks. Koosõlas komisjoni teatisega „Vaesuse likvideerimise ja säästva arengu ülemaailmne partnerlus pärast aastat 2015” tuleks kasutada tõhusalt kõiki vahendeid, et saavutada rahvusvaheliselt kokkulepitud eesmärgid, mis hõlmavad jätkusuutlikku arengut ja kliimat. Riigid, kellel on selleks võimalusi, peaksid andma rahalist toetust abikõlblikele protokolliosalistele. Rahalist toetust on vaja laiendada vastavalt protokolliosaliste võimaluste muutumisele aja jooksul. Kõik protokolliosalised peaksid täpsustama, millist mõju avaldab kliimatingimustele rahavoog, mis ei kuulu kliimamuutustega seotud rahastamise alla. Kliimameetmete rahastamine peaks olema ka edaspidi koosõlas riikide valitsuste võetud kohustustega ja pärast 2020. aastat kohaldatava investeerimisstrateegiaga ning rahastamiseks tuleks luua soodsad tingimused. Kliimamuutustega seotud rahastamise maht sõltub ka kavatsetava riiklikult kindlaks määratud panuse ettepanekute, hilisemate investeerimiskavade ja riiklike kohanemismeetmete kavandamismenetluste ambitsioonikusest ja kvaliteedist. Praeguses etapis ei ole veel täielikku selgust ei kavatsetavate riiklikult kindlaks määratud panuste ega ka riiklike kohanemismeetmete kavandamismenetluste osas, seepärast on liiga vara arutada, milline peaks olema pärast 2020. aastat kliimamuutustega seotud rahastamise maht ja liik.

Ka pärast 2020. aastat on kliimamuutustega seotud meetmete rahastamisel oluline roll avalikul sektoril. Protokolliga tuleks tunnustada ka erasektori tähtsust kliimamuutustega seotud rahastamise suurendamisel. Protokollis tuleks täpsustada Rohelise Kliimafondi ja Ülemaailmse Keskkonnanfondi rolli meetmete rakendamise toetamisel. See peaks tagama, et vaesemad riigid ning need, kes on kliimamuutusest enim ohustatud, saavad ka edaspidi toetust eelisjärjekorras. Seda saab kõige paremini saavutada siis, kui protokollile finantsraamistik on täielikus koosõlas arenguprotsessi rahastamise ning 2015. aasta järgse arengukavaga.

Protokolliga tuleks edendada kindlate ja soodsate tingimuste loomist ja kohaldamist, et toetada üleminekut vähese heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelisele majandusele. Selleks on vaja

- kõrgete eesmärkidega riiklikku kliimapoliitikat;

- tõhusat juhtimist, sealhulgas investeerimisraamistikke, hinnastiimuleid ja rahastamisvahendeid, millega soodustatakse investeringute tegemist heite vähendamiseks ja kliimamuutustele vastupanuvõime suurendamiseks; ning
- pakkuda teavet selle kohta, kuidas võidelda kliimamuutuste vastu.

Süsinikdioksiidi hinnakujundusel ja riiklike arengupankade poliitikal on selles keskne roll. Kliimamuutustega seotud küsimuste integreerimine kõikidesse poliitikavaldkondadesse, arengustrateegiasse ja investeringutesse on oluline, et kasutada ära arengupoliitika ning kliimamuutuste leevendamise- ja kohanemismeetmete rahastamise koostoimet.

7.2. Rahvusvahelise koostöö tihendamine

Poliitika kujundamisega seotud kogemuste ja heade tavade vahetamine aitab oluliselt kiirendada ja laiendada kliimameetmete rakendamist. Viimastel aastatel on EL käivitanud sel eesmärgil kahe- ja mitmepoolseid algatusi (nt heitkogustega kauplemise kahepoolsete poliitiliste dialoogide raames) käivitanud säästva energia rahastamise algatusi vähese CO₂-heitelga majanduse arendamiseks ning edendanud kohanemismeetmete väljatöötamist ja praktilist kasutuselevõttu ülemaailmse kliimamuutuste liidu raames, mis hõlmab nüüdseks 38 arenguriiki ja kaheksat Aafrika, Aasia ning Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonda, mida kliimamuutused enim ohustavad.

Protokoll peaks julgustama kogemuste süsteemsemat vahetamist geograafiliste piirkondade sees ja vahel, koondades nii spetsialiseerunud organisatsioonide, erasektori, akadeemiliste ringkondade kui ka piirkondade ja kohalike omavalitsuste tehnilist oskusteavet. Protokolliga tuleks tagada tunnustus olulistele algatustele, millega rakendatakse või täiendatakse liikmesriikide jõupingutusi, et vähendada heitkoguseid ja kohaneda kliimamuutuste negatiivsete tagajärgedega. Pariisi konverentsil tuleks jätkata tööd, et tihedas koostöös Rohelise Kliimafondi ja muude finantsasutustega teha kindlaks täiendavad meetmed kliimamuutuste leevendamiseks alates 2016. aastast. See on eriti oluline juhul, kui kliimamuutuste leevendamise kohustused kokku ei taga heite vähendamist mahus, mis on vajalik alla 2 °C jäämise eesmärgi saavutamiseks.

7.3. Kliimatehnoloogiate väljatöötamise ja kasutuselevõtu toetamine

Kliimatehnoloogiate väljatöötamisel ja kasutuselevõtul on oluline roll kliimamuutustega seotud eesmärkide saavutamisel ning töökohtade loomisel ja säästva majanduskasvu tagamisel. Teadusuuringute rahastamine, turuleviimise meetmed, hariduskavad, rahandus- ja poliitikameetmed, mille alusel määratakse heitele hind, loovad koos soodsad tingimused mitmesuguste tehnoloogiavaldkondade jaoks. See hõlmab tehnoloogiat, mis peab vastu äärmuslikele ilmastikutingimustele, tehnoloogiat, mida kasutatakse kliimateenuste osutamisel, veevarustussüsteemides, energia tootmisel, tööstusprotsessides, transpordis, põllumajanduses ning metsade hävitamise vähendamiseks.

Liikmesriigid valivad kõige asjakohasemaid tehnoloogilised võimalused, lähtudes sageli tehnoloogiaavajaduste hindamisest ning kliimatehnoloogia keskuse ja võrgustiku arvamusest. Innovatsioon, sealhulgas tehnosiirde laiendamine sõltub erasektoriga tehtavast vabatahtlikust koostööst nii tehnoloogia arendamise, rahastamise kui ka rakendamise etapis. On oluline tagada kehtivate intellektuaalomandi eeskirjade järgimine.

Protokolliga tuleks tunnustada Tehnoloogia täitevkomitee (TEC) ning kliimatehnoloogia keskuse ja võrgustiku (CTCN) praegust rolli ning vajadust reformida tehnoloogiavajaduste hindamise protsessi.

7.4. Suutlikkuse suurendamine

Suutlikkuse suurendamine peaks olema kõigi protokolliga seotud meetmete (kliimamuutustega kohanemise kavandamine, aruandluskohustus, heitkoguste andmekogud, tehnosiire ja kliimamuutuste leevendamise projektid) lahutamatu osa. Seepärast peaks suutlikkuse suurendamisega tegelema asutused, kes vastutavad asjaomaste valdkondadega seotud meetmete eest. Suutlikkuse suurendamisel tuleb arvestada riigi vajadustega.

Konventsiooni raames kehtivat korda on võimalik tugevdada, kuigi suutlikkuse suurendamist käsitlevate küsimuste arutamiseks on sobivaim paik siiski Durhani foorum. Toetades kliimateetmeid arenguriikides, tegeleb EL aktiivselt ka suutlikkuse suurendamisega, sealhulgas seoses kliimamuutuste leevendamise kohustuste võtmisega.

Pariisi konverentsil tuleks kokku leppida toetust vajavate riikide abistamises, et luua heitkoguste andmekogud ning seire-, aruandlus- ja kontrollisüsteemid, töötada välja vähese heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelise arengu strateegia ja seda toetav struktuur.

8. ELI MUUDE POLIITIKAVALDKONDADE AKTIVEERIMINE

Lähikuudel, enne Pariisi konverentsi, on ELil kavas elavdada oma kliimadiplomaatiat. ELi riikide välisministrid on andnud oma toetuse kliimadiplomaatia tegevuskavale, mille on ühiselt koostanud Euroopa välisteenistus ja Euroopa Komisjon.

See hõlmab järgmisi meetmeid:

- tõstatada poliitilistes dialoogides, sealhulgas G7 ja G20 tippkohtumistel ning ÜRO Peaassambleel strateegilise prioriteedina kliimamuutustega seotud küsimusi;
- toetada vähese heitega ning kliimamuutustele ja katastroofidele vastupanuvõimelise majanduse arengut ELi arengukoostöö kaudu ning
- käsitleda kliimamuutusi koos võimalike pikaajaliste tagajärgedega, sealhulgas julgeolekualaste väljakutsetega.

Lisaks saab ELi eesmärke rahvusvahelistel läbirääkimistel ja protokollide rakendamisel partnerriikides aktiivselt toetada ka muude ELi poliitikameetmete kaudu, toetades partnerriike protokolliga liitumise ettevalmistamisel ja hiljem protokollide rakendamisel. Kõnealused poliitikameetmed hõlmavad järgmisi valdkondi.

- Majandus- ja arengukoostöö. EL ja selle liikmesriigid on juba ametliku arenguabi ja kliimamuutustega seotud rahastamise peamised pakkujad arenguriikidele. EL andis 2013. aastal kliimamuutustega seotud meetmete rahastamiseks rohkem kui 9,5 miljardit eurot. EL peaks ka edaspidi integreerima kliimaeesmärgid majandus- ja arengukoostöösse. Sel eesmärgil on ajavahemikuks 2014–2020 juba kokku lepitud, et vähemalt 20 % ELi arenguabist, mis on ligikaudu 14 miljardit eurot, antakse kliimaga

seotud meetmetele. Liikmesriigid peaksid samuti kehtestama selged, kliimaküsimusi arvestavad eesmärgid. EL ja tema liikmesriigid peaksid tõhustama koostööd ülemaailmsete kliimamuutustega seotud projektide rahastamisel, et suurendada nende tõhusust ja mõju.

- Teadusuuringud, tehnoloogia areng ja innovatsioon. EL peab paremini ära kasutama asjaolu, et osalemine teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammis „Horisont 2020” on piiranguteta avatud kolmandatele riikidele ja vähem arenenud riikide jaoks on sellega seoses ette nähtud rahaline toetus. EL teavitab võetud kohustusest investeerida kõnealuse programmi raames kliimaga seotud meetmetesse vähemalt 28 miljardit eurot. See võimaldab teha laiaulatuslikku rahvusvahelist koostööd, et tuua turule kliimatehnoloogiat, koolitada teadlasi ja ettevõtjaid ning aidata kaasa kliimadiplomaatia eesmärkide saavutamisele.
- Kaubanduspoliitika. Kahepoolsetes kaubanduskokkulepetes on EL ja vabakaubanduslepingu partnerid võtnud kohustuse aidata kaasa kliimaeesmärkide saavutamisele ja rakendada tõhusalt ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni, sealhulgas korrapärase ja struktureeritud dialoogi kaudu ning koostöö kaudu kaubandus- ja kliimaküsimustes. Üldiste tariifsete soodustuste kava raames pakub EL lihtsamat turulepääsu arengumaadele, kes on ratifitseerinud rahvusvahelisi konventsioone, sealhulgas kliimamuutuste kohta, ja neid tulemuslikult rakendanud. WTOs teeb Euroopa Liit oma partneritega koostööd, et sõlmida enne 2015. aasta lõppu oluline rahvusvaheline leping keskkonnatoodete ja -teenuste kaubanduse liberaliseerimiseks, et suurendada kliimasõbralike tehnoloogiate levikut ja kasutuselevõttu.
- Keskkonnapoliitika. Bioloogilise mitmekesisuse ülemaailmse strateegilise kava ja seda toetava ELi bioloogilise mitmekesisuse strateegia raames võetud kohustuste täitmine on võitluses kliimamuutustega väga oluline ning see aitab luua ka sotsiaalseid, majanduslikke ja kultuurilisi hüvesid.
- Suurõnnetuste ohu vähendamine. ELi koostöö katastroofiohu juhtimisel,⁴ mis hõlmab riiklike riskihindamisaruannete koostamist, kliimamuutuste mõju vähendamist ja riskide ohjajamist, aitab kaasa kliimamuutustega kohanemisele.

9. JÄRGMISED SAMMUD

EL peab:

- esitama oma kavatsetava riiklikult kindlaks määratud panuse 2015. aasta esimese kvartali lõpuks;

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsuse nr 1313/2013/EL (liidu kodanikukaitse mehhanismi kohta) artiklid 5 ja 6.

- kutsuma tähtsamate majandusriikide foorumi ning G20 ja G7 kohtumiste raames olulise majandusega riike üles näitama eeskuju ja esitama aegsasti kavatsetavad riiklikult kindlaks määratud ambitsioonikad panused;
- innustama ja toetama asjakohasel moel võimalikult paljusid protokolliosalisi kavatsetava riiklikult kindlaks määratud ambitsioonika panuse ettevalmistamisel;
- seadma diplomaatilistes suhetes ja dialoogis partnerriikidega keskele kohale ulatuslike globaalsete kliimameetmete edendamise;
- toetama ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ning muude mitme- ja kahepoolsete arutelude raames eespool osutatud ambitsioonika, läbipaistva ja dünaamilise protokolliga vastu võtmist;
- tagama ELi poolt rahvusvahelistele partneritele vähese heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelise arengu toetamiseks ühiselt antava rahalise toetuse stabiilsus ja prognoositavus;
- avaldama survet, et keskkonnatoodete ja -teenuste kaubanduse liberaliseerimine toimuks enne 2015. aasta lõppu;
- tagama, et kliimameetmed on kooskõlas ÜRO põhimõtetega seoses säästva arengu eesmärkide ja säästva arengu rahastamisega pärast 2015. aastat ning 2015. aasta järgse katastroofiohu vähendamise raamistikuga; ning
- tagama, et EL, selle liikmesriigid ja protokolliga jõustumiseks vajalik arv osalisi ratifitseerivad Kyoto protokolliga teise kohustusperioodi enne 2015. aasta lõppu.

Komisjon korraldab rahvusvahelise konverentsi, et parandada vastastikust mõistmist seoses riiklikult kindlaks määratud panustega ja tagada nende eesmärkide ühtsus ning võimaldada enne Pariisi konverentsi asjakohast ja avatud arvamuste vahetamist. Konverentsi eesmärk on tuua kokku partnerriigid, akadeemiliste ringkondade, mõttekodade ja rahvusvaheliste organisatsioonide eksperdid. Konverents toimub 2015. aasta novembris.

Hiljemalt 2015. aasta keskpaigaks esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule õigusaktide ettepanekud 2030. aasta kliima- ja energiapoliitika raamistiku rakendamiseks.

ELi on kavas integreerida kliimaeesmärgid ka edaspidi majandus- ja arengukoostöösse, teha liikmesriikidega tihedamat koostööd kliimamuutusega seotud meetmete rahastamise osas ning kasutada paremini ära teadus- ja innovatsiooniprogrammide avatust, et toetada oma rahvusvahelisi partnereid ja aidata neil täita uue protokolliga raames võetud kohustusi.

Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti ja nõukogu üles avaldama esitatud ettepanekule võimalikult kiiresti oma toetust.

Tabel 1. ELi ettepanek kavatsetava riiklikult kindlaks määratud panuse kohta

Kohustus	
Liik	Absoluutne heitkoguste vähenemine võrreldes võrdlusaastaga
Ulatus	Kõik majandusvaldkonnad
Kohaldamisala	Kõik kasvuhoonegaasid, mida Montreali protokoll ei hõlma: Süsinikdioksiid (CO ₂) <ul style="list-style-type: none"> • Metaan (CH₄) • Dilämmastikoksiid (N₂O) • Fluorosüivesinikud (HFC) • Perfluorosüivesinikud (PFC) • Väävelheksafluoriid (SF₆) • Lämmastiktrifluoriid (NF₃)
Võrdlusaasta	1990
Ajavahemik	2021–2030 (kaasa arvatud)
Vähendamise määr	Vähendada liidus 2030. aastaks heitkoguseid vähemalt 40 %.
Hõlmatud heitkoguste protsent	100%
Põllumajandus, metsandus ja muu maakasutus kaasa arvatud	Jah
Rahvusvahelise turupõhise mehhanismi netopanus	Rahvusvahelisi ühikuid ei kaasata
Kavandamine	23.–24. oktoobril 2014 toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisel kiideti heaks 2030. aasta kliima- ja energiapoliitika raamistik (EUCO 169/14). Euroopa Komisjon valmistab komisjoni 2015. aasta tööprogrammi kohaselt ette õigusaktide ettepanekud 2030. aasta raamistiku rakendamiseks, hõlmates ka maakasutust, maakasutuse muutumist ja metsandust.
Õiglane ja kõrgete eesmärkidega	Kohustus vastab ELi poliitikaeesmärgile saavutada üleminek vähese CO ₂ -heittega majandusele, mis loob võimaluse, et ülemaailmne temperatuuritõus jääb alla 2 °C. See on ELi jaoks kulutõhus viis vähendada pikema aja jooksul liidu heitkoguseid 80 % võrra ja on kooskõlas valitsustevahelise kliimamuutuste ekspertrühma (IPCC) hinnanguga, mille kohaselt peavad arenenud riigid vähendama 2050. aastaks üheskoos oma heitkoguseid 80–95 % võrreldes 1990. aasta tasemega. Heitkoguste kõrgeim tase on ELil juba saavutatud. Vastavalt andmebaasile EDGAR oli EL 28 liikmesriikide heitkoguste tase kõrgeim 1979. aastal, mil see oli süsinikdioksiidi ekvivalendis ligikaudu 6,4 gigatonna.
Peamised eeldused	
Mõõtühik	100aastase globaalse soojendamise potentsiaal vastavalt valitsustevahelise kliimamuutuste rühma neljandale hindamisaruandele.
Heitkoguste hindamise meetodika	Valitsustevahelise kliimamuutuste rühma 2006. aasta suunised.
Läheneemisviis seoses põllumajanduse, metsanduse ja muu maakasutusega	Üldine arvestusraamistik maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsandusega seotud tegevustest tuleneva heite ja selle sidumise kohta, tuginedes i) 2/CMP.7 kohaselt kokku lepitud eeskirjadele, mida rakendatakse osaliste konverentsi otsuste ja ELi õigusaktidega (otsus nr 529/2013/EL), ja ii) praegusele

	keskkonnaalase terviklikkuse tasemele.
Ulatus	
Majandusharu heiteallika liik	<p>ja</p> <ul style="list-style-type: none"> • Energeetika <ul style="list-style-type: none"> ○ Kütuste põletamine <ul style="list-style-type: none"> ▪ Energeetikatööstus ▪ Töötlev tööstus ja ehitus ▪ Veoteenused ▪ Muud sektorid ▪ Muu ○ Kütustest pärinevad lenduvad heitmed <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tahkekütused ▪ Nafta, maagaas ja muud energiatootmisega seotud heited ○ CO₂ vedamine ja ladustamine • Tööstuslikud protsessid ja toodete kasutamine <ul style="list-style-type: none"> ○ Mineraalsete materjalide tootmine ○ Keemiatööstus ○ Metallitööstus ○ Kütustest saadavad energiaga mitteseotud tooted ja lahusti kasutamine ○ Elektroonikatööstus ○ Tooted, mida kasutatakse osoonikihti kahandavate ainete asemel ○ Muude toodete tootmine ja kasutamine ○ Muu • Põllumajandus <ul style="list-style-type: none"> ○ Soolesisene fermentatsioon ○ Sõnnikukäitlus ○ Riisikasvatus ○ Mullaharimine ○ Savannide tahtlik põletamine ○ Põllumajandusjääkide välioludes põletamine ○ Lupjamine ○ Uurea kasutamine ○ Muud süsinikku sisaldavad väetised ○ Muu • Jäätmed <ul style="list-style-type: none"> ○ Tahkete jäätmete ladustamine ○ Tahkete jäätmete bioloogiline töötlus ○ Jäätmete põletamine ja lahtine põletamine ○ Reovee käitlemine ja veekogusse heitmine ○ Muu • Maakasutus, maakasutuse muutus ja metsandus (otsus nr 529/2013/EL) <ul style="list-style-type: none"> ○ Metsastamine, metsa taastamine ○ Raadamine ○ Metsade majandamine ○ Põllumaa majandamine ○ Karjamaa majandamine ○ Või samaväärne maakasutuse arvestus lähtudes ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni kategooriatest

	<ul style="list-style-type: none">○ Muud kategooriad/meetmed, vastavalt ELi ja selle liikmesriikide tehtud valikule (ELi ja selle liikmesriigid on Kyoto protokollis osalised ja kiitnud heaks selle Doha muudatused)
--	---